

Αλκης Ράφτης

Εκθεση "Μουσών δώρα. Μουσικοί και χορευτικοί απόηχοι από την Αρχαία Ελλάδα"

Ράφτης, Αλκης: "Εκθεση "Μουσών δώρα. Μουσικοί και χορευτικοί απόηχοι από την Αρχαία Ελλάδα"", Παράδοση και Τέχνη 077, σελ. 9-10, Αθήνα, Δ.Ο.Λ.Τ., Σεπτέμβριος-Οκτώριος 2004.

Εκθεση "Μουσών δώρα. Μουσικοί και χορευτικοί απόηχοι από την Αρχαία Ελλάδα"

Η έκθεση έγινε στο Μέγαρο Μουσικής με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων, έτσι πολλοί την έχασαν, είτε γιατί έλειπαν είτε γιατί δεν περιμένουν σοβαρές εκδηλώσεις το καλοκαίρι. Ας ελπίσουμε ότι θα παραταθεί κι ακόμα καλύτερα ότι θα μεταφερθεί σε άλλες πόλεις για να την δει το κοινό που της αξίζει. Αν όχι, θα παρηγορηθούν με τον ωραιότατο κατάλογο καθώς και με το εκπαιδευτικό υλικό που τη συνοδεύει ώστε να το χρησιμοποιήσουν οι δασκάλοι για τα παιδιά.

Επρεπε φαίνεται να γίνουν οι Αγώνες για να δούμε επιτέλους μια έκθεση επιπέδου που να μπορεί να σταθεί στο εξωτερικό - οποιοδήποτε μουσείο θα τη δεχόταν, όπως και τον δίγλωσσο κατάλόγο της. Αλωστε για το εξωτερικό είχε γίνει και μετά ήρθε εδώ. Το θέμα είναι τόσο γοητευτικό που θα τραβούσε περισσότερους επισκέπτες από οποιαδήποτε άλλη για την αρχαιότητα - αρκεί βέβαια να γινόταν η ανάλογη προβολή, ιδιαίτερα προς τους χώρους του χορού και της μουσικής (πράγμα που δεν έγινε). Το Υπουργείο θα πρέπει να προσανατολιστεί σε τέτοιες θεματικές εκθέσεις για να προβάλλει την Ελλάδα στο εξωτερικό, αντί για τις "λίγο απ' όλα" παρουσιάσεις που θυμίζουν περίπτερο στη Διεθνή Εκθεση Θεσσαλονίκης. Συγχαρητήρια στην Αμαλία Βοναπάρτη για τον σχεδιασμό.

Πέρα από το ευρύ κοινό όμως, την έκθεση θα τη δουν και άνθρωποι που έχουν ασχοληθεί λίγο ή πολύ με το διπλό θέμα της μουσικής και του χορού. Αυτοί θα αντιληφθούν αμέσως ότι κάτι λείπει, κάτι πολύ σημαντικό: η συμβολή του ειδικού. Για το κάθε θέμα υπάρχουν οι άνθρωποι που έχουν αφιερώσει τη ζωή τους στη μελέτη του, έχουν γράψει βιβλία, τρέχουν στα σχετικά συνέδρια, παρακολουθούν τη βιβλιογραφία, το έχουν διδάξει ίσως σε πανεπιστήμια. Κάθε προσέγγιση ξεκινάει με αυτούς και μετά συμπληρώνεται από τους "γενικούς" που πάντα έχουν κάτι να προσθέσουν.

Υπάρχουν μουσικολόγοι, υπάρχουν σοβαροί ιστορικοί της μουσικής κι ανάμεσά τους εκείνοι που ειδικεύονται στην Αρχαία Ελλάδα. Υπάρχουν αντίστοιχοι ιστορικοί του χορού. Τέτοιοι θα έπρεπε να αναλάβουν την έκθεση, πλαισιωνόμενοι από

πεπειραμένους αρχαιολόγους. Βέβαια είναι εύκολο συμβουλευτεί κανείς μερικά βιβλία και να γράψει ένα γενικόλογο κείμενο (προσέξτε τα ενημερωτικά κείμενα στην έκθεση) αλλοίμονο όμως αν παραλείπονται οι ειδικοί. Τέτοιοι λείπουν εντελώς από την έκθεση, εκτός ίσως από την κα. Γουλάκη-Βουτυρά με το κάπως σχετικό αντικείμενο της μουσικής εικονογραφίας (ίδη το βιβλίο της "Μουσική, χορός και εικόνα", 1990).

Θα περιμένουμε να δούμε αν θα διαμαρτυρηθούν οι μουσικολόγοι μας και θα μείνουμε στην πλευρά του χορού που μάς αφορά άμεσα. Αν οι αρμόδιοι του Υπουργείου που όρισαν την επιτροπή ξέχασαν πως υπάρχει ένα ίδρυμα αφιερωμένο στον ελληνικό χορό εδώ και 50 ολόκληρα χρόνια, εκείνοι που ανέλαβαν την έκθεση θα έπρεπε να νοιώθουν αμήχανα μπαίνοντας σε έναν γνωστικό χώρο που άλλοι τον έχουν κάνει έργο ζωής. Προτίμησαν αντιεπιστημονικά να συμβουλευτούν ένα μέρος της βιβλιογραφίας, όταν αυτή είναι ολόκληρη συγκεντρωμένη στο αρχείο του. Επέλεξαν αντιιδεολογικά να μην πάρουν στην παρέα τους κανέναν που να ξέρει καλά από μουσική ή από χορό.

Αντίθετα, όταν πρόκειται για τη Λαογραφία, εκεί σκέφτηκαν ότι ο κατεξοχήν ειδικευμένος φορέας είναι το Κέντρο Ερευνας Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, και του ανέθεσαν την έκθεση για την ελιά. Μια καταπληκτική έκθεση που δε χορταίνεις να την ξαναβλέπεις, να συγκινείσαι από αναμνήσεις και να μορφώνεσαι από τις λεπτομέρειες. Φαίνεται από μακριά η δουλειά των παθιασμένων ειδικών - συγχαρητήρια στην Κατερίνα Πολυμέρου-Καμηλάκη που είχε τη γενική επιμέλεια. Όμως ο κατάλογος της "Ελιάς εγκώμιον" είναι ένα φυλλαδιάκι μπροστά στο θηρίο της "Μουσών δώρα", πράγμα που οδηγεί στη σκέψη ότι δόθηκαν για ανάλογη δουλειά στο Μέγαρο εκατό φορές περισσότερα από ότι στην Ακαδημία Αθηνών. Φαίνεται ότι λειτουργεί κάποιος "μαθηματικός τύπος" σαν του Υπουργείου Δημοσίων Έργων για τις αναθέσεις. Δεν θα πάψουμε ποτέ να ζητάμε να δημοσιεύονται τα ποσά που δίνονται στους πολιτιστικούς φορείς.

Ας τους δια φωτίσουμε λοιπόν, επαναλαμβάνοντας πράγματα που τα ξέρουν οι χιλιάδες ασχολούμενοι συστηματικά με το χορό. Η Δόρα Στράτου, αν και δεν είχε τη μόρφωση, είχε τη διορατικότητα να πιάσει τη σπουδαιότητα του θέματος, έγραψε σχετικά (χωρίς να καταφέρει να παρακινήσει τους αρχαιολόγους) και συγκέντρωσε έναν μεγάλο αριθμό φωτογραφιών με σκηνές χορού από την αρχαιότητα. Μερικές από αυτές τις σκηνές εκτίθενται τώρα, 40 χρόνια αργότερα, χωρίς να γίνει καμία αναφορά σ' αυτή την πρωτοπόρο. Από την άλλη, πολλά από τα εκθέματα - και άλλα ακόμη - υπάρχουν ήδη στην "Dance History Gallery" που κυκλοφορεί εδώ και χρόνια σε CD-ROM.

Το 1991 οργανώσαμε το μοναδικό συνέδριο που έγινε ποτέ για το χορό στην Αρχαία Ελλάδα, εκδόσαμε τα πρακτικά του και ξεκινήσαμε την Ομάδα Έρευνας της Αρχαίας Ορχησης με την Άννα Λάζου. Πέντε βιβλία έχουμε εκδόσει και άλλα τόσα έχουν γράψει τα ξένα μέλη της Ομάδας, που συγκεντρώνει όλους τους ανά τον κόσμο ειδικούς για τον αρχαίο ελληνικό χορό. Επί πλέον, μια ανάλογη δουλειά για τη μελέτη των προσπαθειών αναβίωσης σε διεθνές επίπεδο, με διαλέξεις, σεμινάρια, ταξίδια, συλλογή σπάνιου υλικού. Μακάρι άλλοι φορείς να έδειχναν τόσο

μακροχρόνια προσήλωση στη μελέτη του αντικειμένου τους όπως το Θέατρο "Δόρα Στράτου" και τόση ευρύτητα στις συνεργασίες τους.

Οι ειδικοί που αγνοήθηκαν: Marie-Hélène Delavaud-Roux, Frederick Naerebout, Germaine Prudhommeau, Άννα Λάζου. Αναφέρουμε μόνο εκείνους που έγραψαν βιβλία, ενώ υπάρχουν άλλοι που έχουν στο ενεργητικό τους πολυάριθμα άρθρα. Αν οι υπεύθυνοι της έκθεσης δεν ήθελαν να καλέσουν έναν από αυτούς να τους δώσει τα φώτα του, μπορούσαν τουλάχιστον να συνεργαστούν με κάποιον γενικό ιστορικό του χορού - υπάρχουν στην Ελλάδα πάνω από 20 άτομα με διδακτορικό. Αν είχαν κάτι να πουν θα είχαν εμφανιστεί στο παγκόσμιο συνέδριο, όπως έκαναν περίπου 400 άτομα από 40 χώρες.

Τα ίδια ισχύουν για την κασετίνα με εκπαιδευτικό υλικό. Δηλαδή συνολικά ασχολήθηκαν πολλές δεκάδες άτομα που ανάμεσά τους ούτε ένα δεν είχε σχέση με το αντικείμενο. Ούτε ένα! Συγχαρητήρια σε όλους. Έτσι εξηγείται το ότι δεν ανακοίνωσαν την έκθεση στα περιοδικά και τους φορείς του χορού, το ότι δεν κάλεσαν χορευτές, χορογράφους, δασκάλους, ερευνητές του χορού. Ο χορός είναι ωραίο θέαμα, αλλά όποιος χορεύει είναι φαίνεται παρακατιανός για ορισμένους διανοούμενους. Για να θυμηθούν τα λατινικά τους: Nemo enim fere saltat sobrius, nisi forte insanit (Κανείς δεν χορεύει ξεμέθυστος, εκτός κι αν είναι τρελλός - Κικέρων).

Για να είμαστε δίκαιοι ας αναφέρουμε και τα ελαφρυντικά. Ευτυχώς για κείνους - και δυστυχώς για μάς - το αδίκημα είναι διαδεδομένο διεθνώς, άρα "αποδυναμωμένο" κατά την νομική ορολογία. Είναι αμέτρητες οι περιπτώσεις όπου καλοπροαίρετοι επιστήμονες αγνοούν ότι υπάρχει ένας αυτόνομος κλάδος που λέγεται Ιστορία του Χορού, ανάλογος με την Ιστορία της Τέχνης που είναι πολύ πιο γνωστή. Παραπέμπω στο γλαφυρότατο βιβλιαράκι των Guilcher πατέρα και υιού L'histoire de la danse, parent pauvre de la recherche. Toulouse, Isatis, 1994, όπου διακτραγωδεύεται το πρόβλημα. Η βιβλιογραφία είναι γεμάτη χονδροειδείς ανακρίβειες πασπαλισμένες με επιστημονικοφανή εμβριθεία από ανθρώπους που μπαίνουν απρόσκλητοι σε ξένα χωράφια. Ιδιαίτερα όταν πρόκειται για το χορό άλλων εποχών ή άλλων πολιτισμών.

Δεν θα τολμούσαν ποτέ οι υπεύθυνοι της έκθεσης να χορέψουν δημόσια έναν χορό που δεν τον ξέρουν, αλλά αισθάνονται άνετα να γράψουν για χορό χωρίς να ξέρουν από χορό. Πού να φανταστούν ότι η Ιστορία του Χορού είναι κλάδος σοβαρός, ότι έχει ανάλογα συνέδρια με την Αρχαιολογία, έχει βιβλιογραφία, ερευνητές, αρχεία, φορείς κ.ά. Οι άνθρωποι του χορού χαίρονται ιδιαίτερα όταν άλλοι μπαίνουν στον χώρο τους για να συμβάλουν, θλίβονται όμως όταν τους αγνοούν. Όπως για κάθε πολίτη "άγνοια νόμου απαγορεύεται", για τον επιστήμονα ερευνητή "άγνοια των άλλων ερευνητών απαγορεύεται".

Τελικά, η έκθεση είναι πλούσια, καλοφτιαγμένη και αρχαιολογικά τεκμηριωμένη. Οπότε αν την δείτε θα τους συγχωρήσετε.

Αλκης Ράφτης

PAR077

RaftisA241GR.doc